

nem ad lehetőséget a figyelemelterelődésre. A vetítés után azonnal következhet a Törödék bemutatása. A benne szereplő szavak most más súlyos értelmet kapnak. Most már nem irodalomórán "leadott" tananyag lesz ez a vers, most már a Radnóti által átélt rettenet, szorongás teljességgel érthető és érezhető lesz a tanulók számára is. A film és a vers együttes élménye után egészen más hatásokkal beszélhetünk ezután az itt-ott feltűnő jelenlegi antiszemitizmusról is, rámutatva arra, hogy ez csak a *félművelt* (vagy egészen műveletlen), alacsony intelligenciájú emberek gondolkodásában tud gyökeret eresztetni. Mint ahogy párhuzamba lehet állítani egyes, Magyarországgal *szomszédos országokban* tapasztalható *magyarokat gyűlölő (és üldöző)* jelenségekkel is, amelyek hasonló jellegzetességeket mutatnak.

A leírtakból látható: itt nincs szükség kicentizett, vázlatpontokra szedhető módszertani lépésekre. A vers előtt le kell vetíteni a filmet, majd be kell mutatni a verset, s utána mindaz, amit csak a műalkotások adni tudnak gondolatban, művészi élményben, jellemformálásban, azt e két mű (plusz J. S. Bach zenéje) önmagában is megadja a tanulóknak. (A film – Pasolini: Máté evangéliuma – a Megyei Filmtárakban megtalálható, kikölcsönözhető.)

Pasolini: Máté evangéliuma (olasz, ff).

PÉTER M. LÁSZLÓ

Mit, miért és hogyan? *A Kőműves Kelemen a Nemzeti Színházban*

"Szabad-e ölni, embert ölni, gyilkolni, hogy álljon a vár?" Amikor tíz évvel ezelőtt Kőműves Kelemen a Pesti Színház színpadán feltette a kérdést, a fennálló társadalmi forma létjogosultságára kérdezett rá a színi metaforákhoz képest szokatlan nyíltsággal. És kimondta a végítéletet is: "átkozott legyen hát".

De nemcsak a politikai parabola aktualitásának pikantériája tette a bemutatót akkortájt érdekessé. A *Sarkadi Imre* befejezetlen drámájából *Ivánka Csaba* által átdolgozott darab színpadi megvalósítása – bár korántsem volt hibátlan – fontos állomás a hazai zenés produkciók sorában. A megújulás útjait kereső Vígszínház társulata *Marton László* rendezésében a zenés színház sajátos formáját hozta létre. A hagyományos musical műfajával szakító előadás eredeti módon ötvözött zenét, szót, mozgást, táncot.

A rockballada meghatározói voltak *Szörényi Levente* és *Bródy János* magyar népi motívumokat igen érzékenyen sokszor csak utalásként feldolgozó, magas igényű rockdalai és *Novák Ferenc* erőt sugárzó néptáncszínházi koreográfiája, amely a külvilág és a lélek tragédiáit is árnyaltan jelenítette meg. Az előadás képi alapmetaforája szerint a magasba hágó, összefogódzó, majd újra és újra lezuhanó építők a saját testükből próbálták létrehozni – ki hitből, ki pénzből – a művet.

Am miről szól 1992-ben a példázat? Tud-e – és ha igen, miképpen – újat mondani a mai, megváltozott viszonyok között? A Nemzeti Színház előadása elmulasztotta, hogy föltegyen, illetve megválaszoljon néhány olyan kérdést, amely jó esetben minden színházi bemutatót megelőz, illetve indokol.

Az előadás végén leereszkedő és a kőműveseket bezáró fémketrec arra mutat, hogy létrehozói valamiképpen a múlt örökségéről kívánnak szólni. Ezen a meglehetősen szimpla szimbólumon kívül azonban az (díszlettervező: Götz Béla) előadás folyamán semmi nem utal rá, hogy az alkotóknak a darabbal személyes mondanójuk lett volna.

S ha csak egyszerűen arról lenne szó, hogy – a tíz év előtti siker nyomán és a Nemzeti Színház repertoárját színesítendő – elővettek egy várhatóan érdeklődésre számot tartó produkciót, akkor is súlyos a bemutató adósságlistája.

Az előadást a koreográfus *Novák Ferenc* ezúttal rendezőként is jegyzi. Novák nevéhez számos sikeres néptáncszínházi rendezés fűződik, a *Kőműves Kelemen* azonban tánc-koreográfiával ötvözött prózai színház, s mint ilyen, nélkülözhetetlenné teszi a darab különböző rétegeit összefogó színházi rendező közreműködését.

A rendező – a darabértelmezésen kívül – adós marad a határozott színészvezetéssel, s ami ezzel együtt jár: a pontos jelenetszervezéssel. A főszereplő *Sörös Sándor* külsőlegesen eszközökkel, időnként operai pózokba merevedve, nem egyszer a nézőre "kikacsintva" formálja meg Kelemen alakját. Sem a megszállott hőst, sem az elkeseredett áldozatot nem tudja elég erővel

elénk álltani. A dráma végén úgy tetszik: a színész nem döntötte el, hogy voltaképpen mit is akar Kelemen elérni a követeléseivel. Boldizsárként, a haszon cinikus ideológusaként jobb alakítást nyújt *Rubold Ódón*; emiatt sokszor az ő igaza mutatkozik igazabbnak. Az ő játéka sem mentes azonban a darabból és a színpadról kifelé irányuló gesztusoktól. *Götz Annán* nem Anna, hanem a színész nő tanácstalansága látszik: nem Kelemen felesége, sokkal inkább maga Götz nem érti, mibe is keveredett. Máté (*Végh Péter*) szavainak nincsen súlya, alakításának nincsen ereje. Vándorként *Raksányi Gellért* az, aki rutinja segítségével legalább léggört tud maga körül teremteni a színpadon. A többi szereplőt a Honvéd Együttes táncosai keltik életre, akik igen gyöngye színészi (főleg: beszéd-) készségről, ám annál imponálóbb tánckultúráról tesznek tanúbizonyságot. Ez azonban komplex igényű színházi előadáshoz kevés.

A koreográfia ezúttal nem elég kifejező: a táncokból álló vagy azokkal kísért jelenetekben sokszor az adott szituációban önmagán túl nem mutató dübörgő monotonitás dominál. Sokkal kevesebb az emberi viszonyokat feltáró, az érzelmi- indulati váltásokat érzékeltető táncemelés.

A produkció – az összkép ezt mutatja – inkább "csak úgy" összeállt, semmint megteremtődött. A közönség mégis lelkesen ünnepli. Hálás a zenéért, a táncért.

Jobbat érdemelne.

DÖMÖTÖR ADRIENNE

Kötelező olvasmány – magyartanároknak

Egy nélkülözhetetlen tantervgyűjtemény

A gyűjtemény tíz különböző tantervet tartalmaz a koncepció indoklásával. Van, amelyik már bevezetett, kipróbált elképzelés (Zsolnai-féle nyelvi, irodalmi és kommunikációs program a 6-14 éves korosztály számára); van, amelyiket a jelen tanévben kezdünk tanítani (Kelecsényi: Emelt szintű magyar nyelv- és irodalomtanítás-tanterv a 14-18 éves korosztály számára); van, amelyik – igaz, a készülődésben lévő NAT-hoz kapcsolódva – még csak elképzelés (ELTE BTK Mai Magyar Nyelvi Tanszék Módszertani Szakcsoport – Irodalomtudományi Módszertani Szakcsoport: Tanterv és program a magyar nyelv és irodalom tanításához a 6-18 éves korosztály számára).

Talán még nem késtem el ismertető bírálatommal. Nagyon várom ugyanis, hogy valaki segítsen áthidalni az oktatási folyamatban egyre mélyebbnek látszó szakadékot, amely a "mit kell" és "mit lehet" megtanítani dilemmájában nap mint nap rámköszön.

Másképp e hozzászólás-féle megírásához inspirációt adott az a Vekerdy Tamással készített interjú, amely arról szól, hogy a szakma nyolcvan százaléka nem akar haladni a korrál, nem kér a tanzabadságból (168 óra III. évfolyam 45. szám, "Gyilkos iskolák"). Pedig én nem találkozom olyan magyartanárral, aki ne érezné át tantárgya kulcsszerepét, lévén, hogy a tanulók minden más tárgyat is anyanyelvükön tanulnak, s ne keseregve-szorogva az egyre gyakoribb oktatási kudarcoktól. Meggyőződésem, hogy a gyakorlatban dolgozók szívesen változtatnak szemléletükön, ha egy újat sikeresebbnek érznek. Ha a szakma szkeptikus, nem eléggé újító szellemű, annak az a keserű tapasztalat lehet az oka, hogy kevés a heti óraszám (az irodalom sem sok az előírt lexikális tudásanyaghoz képest, de az anyanyelv óraszámát tragikus). A társadalomban kihunyóban van a rendszeres olvasás. Tehát ahhoz, hogy az alább méltatandó programok, tervek ne a pedagógiai "utópia" bélyegét kapják meg az oktatóktól, mindenekelőtt fordított arányban kell átstrukturálni a magyar órák számát a tanulók, illetve a tanárok számára. Úgy vélem, nem szorul bizonyításra, mennyire hiányzik az az óraszám-közvetmény, amely a hetvenes évek elején minden dolgozatos tárgyat tanító kollégát megilletett!

Ismerve az ötnapos munkahét bevezetése óta leküzdhetetlen időzavart, a tantervek minősítésekor arra is figyeltem, melyik adaptálható szűk órakeretben, magas létszámú csoport esetén is. Lehet, hogy ez szubjektív értékítéletnek tűnik, de szerintem minden változás annyit ér, amennyire széles körben megvalósítható, mégpedig jelentősebb anyagi erő ráfordítása nélkül. Összefügg ez egy tudományos vitával is, hogy tudniillik: "az ezredforduló iskolájában kevés műről sokat, vagy sok műről keveset tanítsunk?" (Sipos id. mű, 21. o.). Ezért hiányoltam, hogy a tantervek mellett nem olvasható a módszertani javaslatok sokfélesége. Azt ugyanis, hogy mit, mennyit tanítsunk, nagy mértékben meghatározza az alkalmazott módszer, és fordítva. A csoportos, munkáltató jellegű óravezetés lehetővé teszi, hogy a tehetségesekkel többet tanítsunk, illetve a lassan fejlődőket is elfogadható tudásszintre hozzuk, mégpedig személyiségtorzulás nélkül.